

17. Ibid. – P. 160.

18. Ibid. – P. 155.

■■■■■■■■■■ *Сергій Токарев, Ярослав Волерт*

ДО ІСТОРІЇ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЛІДСТВА ПРО МАЄТНОСТІ НІЖИНСЬКОГО ПОЛКУ 1729–1731 РР.

Разом з булавою гетьман Данило Апостол успадкував від своїх попередників важкий тягар проблем, які накопичилися у різних сферах державного життя. Поширена практика пожалувань маєтностей московськими царями, надання гетьманами та полковниками, купівля та навіть відверте захоплення земель та угідь представниками козацької старшини й російськими можновладцями призвели до вичерпання резерву володінь, які призначалися на утримання козацьких урядовців (так звані "рангові маєтності"). Скоротилася частка володінь, які перебували у розпорядженні міських ратуш та магістратів. Вже під час обстеження маєтностей на території Ніжинського полку з'ясувалося, що полковий обозний, суддя, осавул та підосавул, хорунжий, 13 сотників, ніжинський городовий отаман зовсім не мали рангових маєтностей [1]. Гетьманський уряд неодноразово намагався унормувати систему землеволодіння, щоправда не досягнув у цьому особливих успіхів. У кращому випадку вдавалося лише уповільнити перетворення державної власності на приватну [2].

Підставою для проведення Генерального слідства про маєтності були так звані "Решительные пункты", розроблені Верховною таємною радою Російської імперії [3]. Основою для перевірки слугували матеріали ревізії, проведеної 1726 р. російськими офіцерами Глухівського гарнізону. 12 квітня 1729 р. (дати у статті подаються за старим стилем) до гетьманської резиденції у Глухів прибув російський резидент при гетьмані – князь Олексій Шаховський, котрий привіз Данилу Апостолу імператорську грамоту, що регламентувала оприлюднення "Решительных пунктов" та обстеження маєтностей. До завершення цього Слідства, володіння, які гетьман встиг розподілити між представниками генеральної, полкової та сотенної старшини після коронації Петра II (з 1-го жовтня 1728 р.) мали бути повернуті попереднім власникам. На цій підставі деякі володіння ніжинського полкового осавула Мойсея Левицького були передані ніжинському полковому писарю Леонтію

Грановському, відхилені претензії івангородського сотника Андрія Безпалого та ніжинського полкового обозного Леонтія Шрамченка [4].

Тим часом у канцелярії російського резидента був виготовлений витяг з офіцерської ревізії 1726 р. (так званий "Екстракт"). Ці дані, надіслані до полкових канцелярій необхідно було перевірити. Матеріали Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку дають підстави для висновків, що це був реєстр населених пунктів усієї Гетьманщини, в якому маєтності були згруповані за власниками. Принаймні на це вказують порядкові номери, які проставлені перед назвами поселень [5].

28 травня 1729 р. (за журналом вхідної та висхідної документації Генеральної військової канцелярії) деякі сотники та сотенна старшина Ніжинського полку були оповіщені, що до Ніжинської полкової канцелярії надіслані гетьманські універсали, зокрема "з сообщением Экстракту от Его Сиятельства Генерала майора и ордина Святого Александра Невского кавалера князя Алексея Ивановича Шаховского о маєтностях, мистечках, селах и деревнях, дабы Пан Полковник Нежинский (Іван Хрущов) учинивши следствие, записал оніе за ким прежде сего были, и на якие уряды были и з якого определения. Обще з старшиною полковою и сотниками присылал бы в Глухов, а когда оніе сотники засеймские засланы будут ордерами от Полковника, должны по оным действовать" [6].

Для проведення Генерального слідства про маєтності у Ніжинському полку створили спеціальну комісію, до якої увійшли представники сотенної та полкової старшини, бунчукові й значкові товариші, канцеляристи полкових канцелярій. 20 червня 1729 р. Яків Маркович записав у своєму "Щоденнику", що "следствие о селах ратушных и урядовых такое чинится: ездят канцеляристы из полковых канцелярий по селам и допрашивают мужиков и казаков старых, против данных им вопросов" [7]. Для забезпечення максимальної достовірності інформації опитувані давали свідчення (так звані "сказки") "под потеряннем движимаго и недвижимаго своего имени и жестокого наказания" та "в самую суцую правду, под совестью христианскою" [8]. Від мешканців маєтностей вимагали даних про час заснування, засновників та колишніх власників їхніх населених пунктів. Інколи опитувані повідомляли про сусідні поселення, якщо ті були засновані на колись належній їм землі. Свідків також питали про підстави володіння: чи належали вони на якийсь уряд, чи перебували у розпорядженні гетьмана або полкової адміністрації, чи підпорядковувалися ратуші [9]. Про поселення, які існували до Хмельниччини, свідки у більшості випадків не могли надати точних відомостей.

Інколи старожили оповідали те, що чули від своїх предків. Найчастіше свідки повідомляли історію маєтків від часів гетьманування Івана Самойловича та Івана Мазепи (тобто, здебільшого, за 75–50 рр. до початку Генерального слідства), хоча подекуди у матеріалах Генерального слідства трапляються згадки про власників польсько-шляхетського походження [10]. Підданих також запитували, чи мають власники жалувані царські грамоти та гетьманські універсали на право володіння маєтностями [11]. Процедуру збирання відомостей описав у своєму "Щоденнику" Яків Маркович [12].

Водночас у своїх маєтках про історію маєтностей та підстави володіння давали свідчення власники. Дехто надсилав відомості до сотених, полкових та Генеральній військовій канцелярії або давав свідчення особисто. Крім того, "розищики" згідно гетьманського універсалу вимагали від власників маєтків або їхніх управителів надати оригінали документів та виготовити їх копії [13]. Багато власників, зокрема монастирі, не надали копій і на письмові звернення до них обмежилися лише письмовими відповідями про наявність та перелік документів. Для достовірності інформації члени полкової комісії навіть намагалися опитати та узяти копії документів у колишніх власників (якщо, звичайно, ті ще були живі) та їхніх нащадків [14].

Відомості, отримані з сотених правлінь, "сказки" старожилів та мешканців, свідчення урядовців та власників, а також копії деяких документів на маєтності утворили збірку матеріалів, які у подальшому були використані для перевірки даних офіцерської ревізії 1726 р. Ці дані були внесені до "ревізійної" книги паралельно відомостям, надісланим з канцелярії російського представника при гетьмані Олексія Шаховського. Імовірно таких книг впродовж обстеження маєтностей було створено декілька, кожна містила відомості про певну категорію володінь. Під час обстеження маєтностей члени полкових комісій виявили населені пункти, пропущені у згаданій ревізії та зібрали про них інформацію, що дозволило виправити помилки, зроблені російськими офіцерами у 1726 р., з'ясувати зміни у системі землеволодіння за цей проміжок часу [15].

Для координації діяльності полкових комісій та узагальнення матеріалів було створено урядову комісію, яка складалася з генеральної старшини та полковників. Засідання Генеральної комісії проходили у глухівській резиденції гетьмана. Вже 16 серпня 1729 р. до Ніжинської полкової канцелярії з Генеральної військової канцелярії надіслали указ, згідно якого полковник та полкова старшина з сотниками мали до

1 вересня привезти матеріали Генерального слідства про маєтності. 3 вересня того ж таки року до Глухова були терміново викликані генеральний суддя Михайло Забіла, генеральний бунчужний Іван Борозна та генеральний осавул Федір Лисенко. Генеральна комісія перевіряла зібрані у полках відомості, визначала долю володінь та приймала рішення про детальне обстеження деяких маєтків. Зокрема, 11 вересня 1729 р. Яків Маркович повідомив тітці, що маєтності Гамаліївського монастиря "отнимаются приговором старшины Малороссийской". 2 жовтня 1729 р. він записав у щоденнику, що ніжинський полковник Іван Хрущов замирився з Яковом Жураховським, поступившись йому 4-а полковими маєтностями. 14 жовтня представники генеральної старшини полковники та сотники зібралися у резиденції князя Олексія Шаховського "и о следствии сел войсковых, урядовых, и ратушных, не учинивши ничего крайнего, приговорили разъехаться по домам, а для конечного определения приехать сюда 15 декабря". 15 листопада 1729 р. з Генеральної військової канцелярії до воронезького сотника був надісланий ордер, за яким той мав зібрати відомості, засвідчені підписами опитуваних про Полевицьку сіножать, яка призначалася на утримання Генеральної артилерії, або надіслати свідків до Глухова [16].

3 січня 1730 р. князь Олексій Шаховський, а днем пізніше й гетьман вирушили до Москви для участі в урочистостях з приводу шлюбу імператора Петра II. Перед від'їздом Данило Апостол призначив наказним гетьманом генерального обозного Якова Лизогуба. За розпорядженням останнього, 9 січня того ж таки року до усіх полкових канцелярій були надіслані ордери з вказівкою, аби полковники й полкова старшина з матеріалами Генерального слідства про маєтності негайно зібралися у Глухові. Вже за 10 днів з Генеральної військової канцелярії гетьмана поінформували, що деякі полковники прибули до Глухова й привезли "ревізійні" книги, втім дехто, зокрема ніжинський полковник, не приїхав і книг не надіслав. 3 лютого Івана Хрущова викликали до гетьманської резиденції для участі у розгляді зібраних матеріалів й підпису ревізійних книг. 25 лютого з Генеральної військової канцелярії знову надіслали розпорядження до ніжинського полковника, аби він зразу після отримання ордеру разом з книгами про маєтності надіслав до Глухова чотирьох осіб з числа полкової старшини, серед яких мав бути ніжинський полковий писар Леонтій Грановський [17]. У цей час у Російській імперії відбулася зміна правителів. Після раптової смерті у ніч з 18 на 19 січня п'ятнадцятирічного імператора Петра II російський престол зайняла його тітка Анна Іоанівна. Втім, робота по обстеженню маєтностей та система-

тизації даних тривала. 19 березня 1730 р. з Генеральної військової канцелярії знову надіслали листа до ніжинського полковника, "абы на Мироносичной неделе с книгами о маетностях или сам приездил, или писаря полкового з товарищи прислал в Глухов непременно". Вже 22 квітня того ж таки року ніжинського полковника Івана Хрущова поінформували, що представники ніжинської полкової старшини з матеріалами Генерального слідства прибули до Глухова, відомості були розглянуті й урядовців відпустили додому [18]. Тим часом Данило Аполтоп отримав від імператриці підтверджувальну грамоту на гетьманство, ідентичну отриманій від Петра II у 1729 р., та маєтності "на булаву" й 4 червня разом з старшиною та почтом повернувся до Глухова [19].

Восени 1730 р. розпочався новий етап Генерального слідства. Згідно указу імператриці й гетьманського універсалу власники знову були зобов'язані надати до полкових канцелярій оригінали документів, з яких мали виготовити відповідні копії. Члени Ніжинської полкової комісії приймали копії документів, засвідчені підписами власників або їхніх представників, звіряли їх з оригіналами та зводили за власниками, після чого оригінали поверталися власникам. Матеріали Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку свідчать про активну участь у збиранні копій та перевірки їх відповідності оригіналам представників полкової та сотенної старшини, бунчукових та значкових товаришів [20]. До власників, які з різних причин не надали документів (головним чином через їхню відсутність), належали комендант Ніжинського гарнізону Пилип Толбухін, комендант Глухівського гарнізону Богдан Скорняков-Писарев, граф Гаврило Головкін, генерал фон Вейсбах, колишній івангородський сотник Василь Дмитрович [21]. Не надали копій документів на деякі маєтності з Борзнянської, Конотопської, Кролевецької ратуш та Ніжинського магістрату [22].

Монастирі також мали надати у розпорядження Ніжинської полкової комісії автентичні документи та їх копії. Ще у травні 1729 р. чернігівський архієпископ Іродіон Жураковський словістив архімандрита Новгород-Сіверського Преображенського монастиря Гедеона Трохимовича про лист від князя Олексія Шаховського, в якому йшлося що під час здійснення офіцерами-росіянами Глухівського гарнізону у 1726 р. не були надані документи на маєтності, які належали архієрею та монастирям Чернігово-Сіверської єпархії. Князь вимагав зібрати й надіслати автентичні документи "в Глухов, в канцелярию министерскую правления малороссийских дел для списания с них копий" [23]. Крім Новгород-Сіверського Спаського монастиря свідчення та копії документів на

маєтності надали з Чернігівського Єлецького Успенського, Батуринаського Свято-Миколаївського Крупицького, Максаківського Спаського, Глухівського Петропавлівського, Новомлинського Бобрниківського жіночого монастирів [24]. Втім, деякі монастирі проігнорували заходи з надання документів. Зокрема, не зробив цього Києво-Печерський монастир, а ієромонах Чернігівського кафедрального Борисо-Глібського монастиря – ушанський городничий Кипріяна на запит повідомив, що "архиерей едучи в Глухов з собою все крепости побрал" [25].

Наприкінці 1730 – на початку 1731 рр. збирання та систематизація даних про маєтності на території Ніжинського полку були завершені. Матеріали офіцерської ревізії 1726 р. та Слідства, проведеного у 1729 – 1730 рр., були записані у вигляді паралельних стовпців і розділені за статтями, які містили інформацію про маєтки кожного власника на території певної сотні. 7 січня 1731 р. усі полковники разом з полковою старшиною та з матеріалами Генерального слідства з'їхалися до Глухова для остаточної апробації відомостей та визначення подальшої долі кожного володіння. Тоді ж гетьман і князь Олексій Шаховський отримали з Колегії іноземних справ імператорську грамоту про виклик до Москви для наради з імператрицею. Перед відбуттям гетьман передав правління генеральному обозному Якову Лизогубу та доручив останньому здійснення контролю над завершенням Генерального слідства про маєтності та пересилку матеріалів до Москви. Між Данилою Апостолом і наказним гетьманом Яковом Лизогубом у подальшому з цього приводу відбувався обмін інформацією [26]. Тим часом тривала перевірка матеріалів, зібраних полковними комісіями. Генеральна старшина та полковники заслуховували зібрану інформацію та виносили резолюцію стосовно долі кожної маєтності. Вирок підписувався під статтями, які містили відомості про ці маєтки. 14 січня 1731 р. князь Олексій Шаховський навідався до гетьманської резиденції, де в цей час "при собрании всех, читали оконченное следствие полка Нежинского" [27].

За підсумками апробації матеріалів Генеральна комісія та полковники склали "Екстракт" з матеріалів Генерального слідства. На відміну від "Екстракта" Генерального слідства Чернігівського полку, в якому володіння були розподілені на 6 категорій – "статей" (рангові, приватні, ратушні, вільні, спірні та монастирські) у витягу з Слідства про маєтності Ніжинського полку володіння були згруповані у 4 "статті". До першої групи були вміщені дані про володіння, які належали власникам (приватним особам та монастирям) на підставі царських жалуваних грамот і гетьманських універсалів, та маєтки, відписані на російських монархів.

Друга стаття "Екстракта" містила відомості про маєтки, які призначалися на утримання генеральної і полкової старшини та державних установ. Тут же подавався список урядів полкової старшини та сотників, на утримання яких маєтностей бракувало. У третю статтю були згруповані маєтності, на які висували претензії інші власники та маєтки, підстави володіння якими з певних причин викликали сумнів. Долю цих володінь мали вирішити гетьман, князь Олексій Шаховський, або імператриця. Сюди ж були віднесені відомості про магістратські та ратушні маєтки. До останньої, четвертої статті у витягу з матеріалів Генерального слідства Ніжинського полку були занесені вільні маєтності, які підпорядковувалися сотенним правлінням. Ці маєтки утворювали своєрідний резерв, за рахунок якого здійснювалися винагороди за службу та забезпечувалося утримання урядовців [28]. Така специфічна композиція витягу з Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку, ймовірно, була зумовлена значною перевагою рангових маєтностей на території полку над усіма іншими категоріями. Після складання та апробації "Екстракта" його дані були засвідчені підписами генеральної старшини та полковників. Потім до основного тексту додали копії актів, які підтверджували їх законність. Копії були засвідчені підписами власників або їхніх представників, осіб, які перевіряли їх відповідність оригіналам.

Структура матеріалів Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку відрізняється від відомих нам аналогів, створених для інших полків Гетьманщини. Зокрема, на відміну від матеріалів Генерального слідства про маєтності Чернігівського полку, у рукописі Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку відсутня частина, яка містила відомості ревізії 1726 р. та текст самого Слідства (перевірки даних ревізії 1726 р. полковою та генеральною комісіями). Зберігся лише "Екстракт", складений на початку 1731 р. генеральною старшиною разом з полковниками. У ньому також відсутні дані офіцерської ревізії 1726 р. та у більшості випадків не вказана кількість дворів у маєтностях. До "Екстракта" додані копії документів, які мали підтвердити права власників на володіння маєтностями, але вони систематизовані за власниками, а не сотнями, на території яких ці маєтності знаходились.

20 січня 1731 р. генеральна старшина та полковники завершили апробацію матеріалів Генерального слідства про маєтності. 25 січня Яків Маркович у "Щоденнику" зробив запис, що "Молявка Черниговский послан в Москву от п(ана) обозного генеральнаго с ведомостями о маєтностях и экстрактами из следствия, старшиною генеральною и полковниками чиненного" [29]. Тоді ж з полкових канцелярій мали

надіслати до Генеральної військової канцелярії копії матеріалів Генерального слідства. Однак, виявилось, що ніжинський полковник не надіслав матеріалів і його листом звідти зобов'язали терміново це зробити. 18 лютого 1731 р. матеріали Генерального слідства про маєтності у супроводі клопотання до імператриці про затвердження рангових і приватних маєтностей надіслали до Колегії іноземних справ [30]. Ці так звані "офіційні" рукописи матеріалів, зрештою, були відправлені до Колегії іноземних справ. Згодом матеріали потрапили до Московського архіву Міністерства юстиції, до Московського Рум'янцевського "древлехранилища". Нині вони зберігаються у Російському державному архіві давніх актів, у Москві. 1966 р. з них були виготовлені мікрофільми, які зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у Києві [31].

Копію з "офіційної" редакції матеріалів Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку, виготовлену канцеляристом Генеральної військової канцелярії Федором Данилевським, доправили на збереження до Генеральної військової канцелярії. Після скасування полково-сотенного устрою Гетьманщини, наприкінці XVIII ст. цей рукопис у складі архіву колишньої Генеральної військової канцелярії потрапив до чернігівських архівосховищ. У 30-х рр. XIX ст. ці матеріали опинилися у зібранні історика Миколи Маркевича, а на початку 70-х рр. того ж таки століття разом з частиною його колекції рукописів та стародруків – у бібліотеці Колегії Павла Галагана [32].

Деяку неповноту матеріалів Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку 1729–1731 рр., на нашу думку, можна пояснити не досить відповідальним ставленням ніжинської полкової старшини до проведення цього заходу або втратою первинної копії, ймовірно, під час пожежі 1748 р. у Глухові. Збереглися відомості, що до Москви для відновлення матеріалів відряджався канцелярист Генеральної військової канцелярії [33]. Втім, зазначені недоліки аж ніяк не применшують інформаційної цінності матеріалів для вивчення адміністративно-територіального устрою, історії земельних володінь та генеалогії козацько-старшинських родів Ніжинського полку.

Література

1. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка 1729–1731 г. – Чернигов: Типография Губернского Земства, 1901 (Материалы для истории экономического, юридического и общественного быта Старой Малороссии, издаваемые под редакцией Н.П. Василенка. – Вып. I.). – С. 74.

2. Мякотин В. А. К истории Нежинского полка в XVII–XVIII вв. Рецензия на книгу А. Лазаревского "Описание Старой Малороссии". - Т. II. Полк Нежинский. – СПб., 1896. – С. I–V.

3. Полное собрание законов Российской империи с 1649 года. – СПб., 1830. – Т. VIII. – С. 75–83.

4. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 116–117; Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського НАН України (далі – ІР НБУВ), ф. І, од. зб. 13 (II) 53763, арк. 104 зв., 108.

5. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 81.

6. ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 13 (II) 53763, арк. 103.

7. Дневные записки малороссийского подскарбия генерального Якова Марковича / Ред. А. Маркович. – М.: Типография В.Готье, 1859. – С. 324.

8. Лазаревский А. М. Описание Старой Малороссии. – Т. II. Полк Нежинский. – К.: Типография К. Н. Милевского, 1893. – С. VI; Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 8, 37–41, 60, 61, 83.

9. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 35, 39, 60, 82.

10. Там само. – С. 1, 3, 10, 19, 22 – 33, 43, 46–51, 54, 56, 58–59, 62–64, 82, 84–85.

11. Там само. – С. 37, 39–40.

12. Дневные записки... – С. 325, 327.

13. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 33–35, 37, 40, 44, 136.

14. Там само. – С. 33–39.

15. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 36, 50–52, 81–82, 83.

16. Дневные записки... – С. 331–333, 340; ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 13 (II) 53763, арк. 148 зв., 154, 178 зв., 240 – 241.

17. ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 13 (II) 53763, арк. 229–231, 243, 247 зв., 254 зв., 255, 262 зв., 263 ав., 342–343.

18. Там само. – С. 288–289.

19. Дневные записки... – С. 352–353; ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 13 (II) 53763, арк. 325–330.

20. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 97–417.

21. Там само. – С. 1, 4, 7, 9, 10, 11, 16–17, 28.

22. Там само. – С. 79–82, 84.

23. Мицик Ю. З нових джерел до історії церковного землеволодіння на Чернігівщині XVII–XVIII ст. // Сіверянський літопис. – №1/ 2. – С. 109–110.

24. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 40–46, 49–52, 112, 199, 216, 222–233, 286–288, 318, 356, 386.

25. Там само. – С. 34–40, 41–42, 46–49.

26. Дневные записки... – С. 361–362; ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 13(II) 53763, арк. 434, 465–466, 476 зв.

27. Дневные записки... – С. 361–362.

28. Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка... – С. 1–85.

29. Дневные записки... – С. 362–363.

30. ІР НБУВ, ф. І, од. зб. 13(ІІ) 53763, арк. 439 зв. – 440, 448 зв., 454 зв., 456, 459 зв., 474, 476.

31. Литвиненко М. А. Джерела історії України ХVІІІ ст. – Харків, 1970. – С. 85; ЦДІАК України, ф. КМФ. 7, оп. 2, спр. 35–41; Российский государственный архив древних актов в Москве, IV. Фонды Московского архива Министерства юстиции, ф. 248. (Архив Правительствующего Сената), оп. 1 (Дела Малороссийской экспедиции 1730 года), д. №1814.

32. Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка... – С. VIII – IX; Волерт Я.Л. М.Василенко – дослідник і видавець матеріалів Генерального слідства про маєстності 1729–1730 рр. // Сіверщина в історії України. Збірник наукових праць. – Суми: Видавничий будинок "Еллада", 2008. – С. 149–150.

33. Багалеї Д. Новый историк Малороссии. Отчет о тридцать втором присуждении наград графа Уварова. – СПб., 1889. – С. 25; Волерт Я.Л. Назв. праця. – С. 149.

██████████ **Олександр Тригуб**

НОВІ ВІДОМОСТІ ДО БІОГРАФІЇ В.Г.ТУМАНСЬКОГО

Постать останнього генерального писаря Гетьманщини Василя Григоровича Туманського (бл. 1723 – бл. 1808–1809 рр.) здавна приваблювала увагу дослідників. У 1858 р. історик і генеалог Г. Милорадович оприлюднив на сторінках часопису "Черниговские губернские ведомости" ґрунтовну статтю про В.Г.Туманського та його родину [1]. Діяльність В.Г. Туманського досить докладно схарактеризовано у книзі О.Оглоблина "Люди старої України" [2]. Водночас, нововиявлені документи дозволяють уточнити деякі факти його біографії.

Підвалини майбутнього сімейного домену Туманських у с. Чорториги Глухівського повіту почали закладатися ще у 1753 р. Саме тоді до Генеральної військової канцелярії надійшла скарга від глухівського козака Івана Лисенка "на старшого войскового канцеляриста Василя Туманского о том, что он Туманский у него Лысенка взял в с. Чарториги двор с строениями" [3]. Потерпілий зазначав, що кілька місяців тому він придбав у козацького підсусідка Ф.Махлая "плец, колодезь и огород по договоренной цене 12 рублей и на том же плече построил жилое строение. И с того грунта войсковую козацкую службу отбывал" [4]. Проте внаслідок подання В.Туманським "в Глуховское сотенное правление челобитной" було ухвалено рішення про передачу йому спірних земель. У постанові суду, зокрема, йшлося про універсал, "где ему истцу Туманскому селом Чорторигами с принадлежащими владеть" [5].